

УДК 81'38

Висоцька Зоряна Іванівна

к. філол. н., ст. викладач кафедри мовної та психолого-педагогічної підготовки,
Одеський національний економічний університет (Україна)

ПРОБЛЕМА ПЛАГІАТУ В НАУКОВИХ ТЕКСТАХ: СВОЄ І ЧУЖЕ

JEL classification: Z000

Юридичне визначення терміна «плагіат» уперше з'явилося в українських нормативних документах лише у липні 2001 р. у новій редакції Закону України «Про авторське право і суміжні права». Єдиного, вичерпного та загальноприйнятого визначення плагіату на сьогодні не існує.

Як відомо, будь-який текст є результатом запозичення, продуктом трансформації якогось іншого тексту. Запозичення може здійснюватися в різних формах. Серед найбільш поширених є цитування – включення уривків із твору одного автора у твір іншого. Розрізняють два основні види цитування: пряме і непряме [1].

Про те, що таке науковий текст і яким він повинен бути, написано чимало праць. Існують списки рекомендацій, різноманітна теоретична і методична література. Однак перед кожним дослідником при написанні будь-якого нового тексту постає безліч проблем. Оскільки академічне письмо – це одночасно й індивідуальний процес, і дискусія з колегами, і власне текст як публічний продукт, то вирішувати ці проблеми доводиться комплексно. Дослідницькі завдання при цьому є невіддільними від проблем публічності наукового знання, а ті, у свою чергу, переплітаються з проблемами мови наукового тексту і вимогами до його оформлення. Низка проблем вирішується практикою, роками досвіду і кількістю написаних і опублікованих текстів. Зазвичай це ті, які можна сформулювати так: як правильно організувати текст, як скоротити його і зробити більш зрозумілим, як написати гарний вступ тощо. Але існують й інші проблеми, які частіше формуються у вигляді питання зі словом «чому»: чому мене звинуватили у плагіаті, чому у журналі обмежений список джерел, чому моє дослідження опублікували у вітчизняному журналі, але не прийняли у зарубіжному. Такі проблеми вимагають розуміння причин, точніше, логіки, яка їх породжує, тому вирішувати їх потрібно з допомогою аналізу, системно. Однією з таких проблем є використання джерел. Наприклад, у тексті використано багато авторитетних статей та інших джерел, правильно оформлені цитати і наведено покликання на авторів, але рецензент може сказати, що дослідження не обґрунтовано. Дехто навіть скаже, що це взагалі не науковий текст або що весь текст – це суцільний плагіат. Розібратися у цих питаннях можна спираючись на академічне письмо як дисципліну, яка сьогодні визначає практично всі вимоги, заявлені міжнародною спільнотою до наукового тексту.

Як справедливо зазначає один із провідних американських експертів у цій сфері Стівен Лінн, стрімкий розвиток академічного письма і його більш високого ступеня, що в США називається «риторикою і композицією», зробило цю дисципліну наріжним каменем багатьох зарубіжних університетських програм, і сьогодні вона є одним із досліджень, яке розвивається найбільш динамічно [2].

У термінах академічного письма науковий текст є результатом власного дослідження чи роздумом – обґрунтованим, доведеним або запропонованим до обговорення. Його основу становить власне знання і логіка. Автор доводить або пояснює те, що знає. І це його знання, однак питання про те, що у цьому тексті «своє», а що «чуже», доволі складне. Якщо немає чіткого розуміння межі між своїм і чужим, то немає і гарантії того, що правомірно і правильно використано у тексті чужу інформацію.

Чітке визначення межі «своє-чуже» змушує науковця розв'язати ще одну проблему: скільки чужої інформації і в якій формі вона може використовуватися в науковому тексті так, щоб текст залишався своїм. Де у тексті, у якому обсязі й у якій формі необхідно покликатися на чужі знання? Насамперед у частині, де буде описано використовуваний методологічний інструментарій. Ця частина, зазвичай, містить максимум посилань і передує опису дослідження, тому здебільшого міститься (часто з відповідним підзаголовком) безпосередньо після вступу. Факти ж будуть підтримувати аргументацію у тій частині, де описано саме дослідження. Відповідно, логіка побудови тексту буде такою: вступ: постановка проблеми, теза і короткий огляд тексту (своє);

методологія: інструменти і терміни, які використовувалися у своєму дослідженні, і методи, на які опиралися (необхідне чуже); опис дослідження, доказ (своє) з відповідною підтримкою (своє та інтерпретоване чуже); результати дослідження (своє); висновки: майбутнє вашого дослідження, тобто оцінка та/або рекомендація або прогноз (своє). Отже, чуже з'являється у певній частині тексту з певною метою, і мета ця теж авторська. Вступ і висновки рідко містять цитати або покликання. У методологічній частині міститься максимум покликань, оскільки вона перераховує інструменти дослідження.

Багато студентів вважає, що велика кількість цитат є ознакою вдалого академічного тексту. Робота над текстом у них починається з того, щоб зібрати якомога більше цитат із різних джерел і так наповнити список літератури. Однак ця велика помилка перетворює дослідження на збирання цитат, власні ідеї у такому академічному тексті стають непомітними.

На думку авторів академічних текстів, багато різних покликань робить текст більш авторитетним, прямі цитати демонструють знайомство із джерелами, а наявність покликань, які не стосуються теми, – це спосіб поділитися думками. Однак читач чи рецензент вважає, що такий текст перевантажений цитатами, а велика кількість прямих цитат – це чужі думки.

Використання дослівної цитати вимагає вагомих підстав. Наприклад, якщо цитата є відомим висловом, який не можна передати своїми словами, а написати її без лапок – означає присвоїти думку собі. Ще одним випадком необхідного прямого цитування є критика чужої думки. Щоб продемонструвати читачеві неточність, хибність, на вашу думку, якогось висловлення, його необхідно подати в авторському формулюванні.

В академічних текстах лапки позначають межі між своїм і чужим, тому перед тим, як використати великий фрагмент цитати, треба зрозуміти, чому необхідно навести цей фрагмент повністю і саме тут, і чому його не можна передати своїми словами або просто відправити читача до першоджерела. Щоб уникнути плагіату і цитування одночасно, рекомендується не дивитися в авторський текст, коли записуєте чужу думку. Записану своїми словами думку варто прочитати знову. Якщо ви правильно зрозуміли автора, отже, ви правильно його перефразували. Заодно потрібно перевірити, чи не скопійовано випадково якісь авторські словосполучення.

Отже, свої думки необхідно вчитися виражати власною мовою, навіть якщо вона не така красива і переконлива, як у авторів, на яких покликаємося. Із часом інші автори будуть покликатися на ваші тексти. Важливим показником рівня академічної підготовки є вміння автора працювати з науковою літературою, оформляти покликання на авторитети.

Література

1. Штефан А. С. *Науковий плагіат : співвідношення використання ідеї та форми вираження твору. Теорія і практика інтелектуальної власності.* 2016. № 4. С. 68–79. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Triv_2016_4_8 (дата звернення: 01.05.2021).
2. Lynn S. *Rhetoric and Composition.* Cambridge : Cambridge UP, 2010.

УДК 378.147:811

Гейна Оксана Володимирівна

*к. філол. н., доцент кафедри мовної та психолого-педагогічної підготовки,
Одеський національний економічний університет (Україна)*

Ковальська Наталія Аркадіївна

*к. філол. н., ст. викладач кафедри мовної та психолого-педагогічної підготовки,
Одеський національний економічний університет (Україна)*

ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОКРАЄЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ ЯК ВАЖЛИВОЇ СКЛАДОВОЇ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

JEL classification: I000; I210

Глобальні інтеграційні процеси в сучасному світі вимагають відповідних інституційних змін у різних сферах розвитку України, що сприятимуть забезпеченню її економічної і політичної